

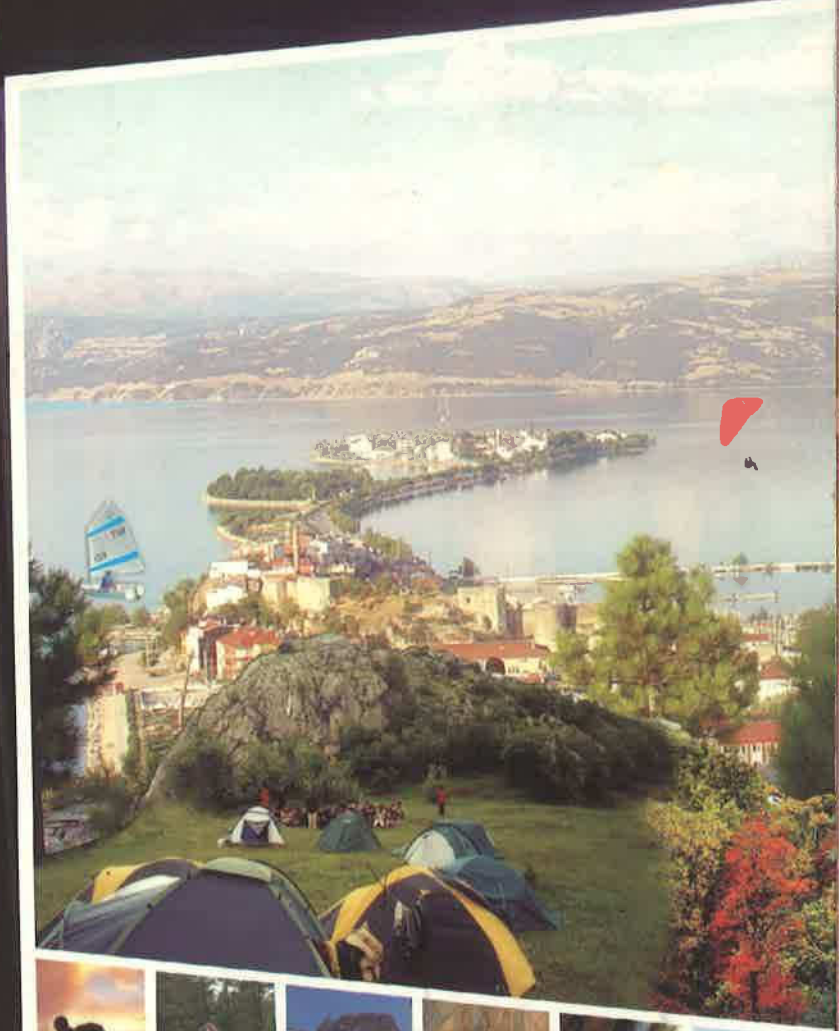
S.D.Ü EĞİRDİR MESLEK YÜKSEK OKULU

ULUSAL

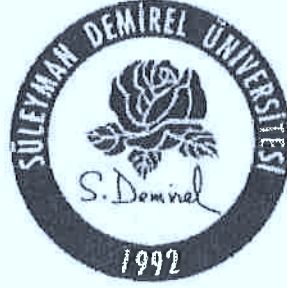
II. Eğirdir Turizm Sempozyumu

09-12 Kasım 2006 Eğirdir - Isparta

EĞİRDİR

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
EĞİRDİR MESLEK YÜKSEKOKULU

2. ULUSAL EĞİRDİR TURİZM SEMPOZYUMU

-İÇ TURİZM-

9 – 12 KASIM 2006
EĞİRDİR/ISPARTA

© Copyright

Süleyman Demirel Üniversitesi
Eğirdir Meslek Yüksekokulu
Eğirdir- Kasım 2006

Her hakkı saklıdır. Bu yayının tümü ya da bir bölümü önceden izin alınmaksızın hiçbir şekilde çoğaltılamaz, basılıp yayınlanamaz, kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz.

Editör : Yrd. Doç. Dr. Nazmi AVCI

Yayıma Hazırlayan : Eğirdir Meslek Yüksekokulu
Sempozyum Düzenleme Kurulu

Baskı : Nobel Yayın

İSTEME ADRESİ

Süleyman Demirel Üniversitesi
Eğirdir Meslek Yüksekokulu
32500 Eğirdir/ISPARTA

ONUR KURULU

Atilla KOÇ,
Prof.Dr. Mustafa İSEN,
Şemsettin UZUN,
Prof.Dr. M. Lütfi BAYDAR,
Yrd. Doç. Dr. Nazmi AVCI,
İbrahim GÜRDAL,
Ömer ULU,
Ömer ŞENGÖL,

Turizm Bakanı
Turizm Bakanlığı Müsteşarı
Isparta Valisi
Süleyman Demirel Üniversitesi Rektörü
S.D.Ü. Eğirdir MYO Müdürü
Turizm Eski Bakanı
Eğirdir Kaymakamı
Eğirdir Belediye Başkanı

DÜZENLEME KURULU

Yrd. Doç. Dr. Nazmi AVCI,
Okt. Dr. Ertuğrul BAYER,
Okt. Dr. Murat ÇUHADAR,
Öğr. Gör. Ömer Kürşad TÜFEKÇİ,
Okt. Çetin MEYDAN,
Okt. Necdettin ATAŞLI,
Okt. Ayhan Ertunç ERTÜRK,
Arş. Gör. Dilek Acar Gürel,

Hidayet KAYTANLIOĞLU,
Özge DÖNER,

SD.Ü. Eğirdir M.Y.O.
S.D.Ü. Eğirdir M.Y.O.
S.D.Ü. Eğirdir M.Y.O.
S.D.Ü. Eğirdir M.Y.O.
S.D.Ü. Eğirdir M.Y.O.
S.D.Ü. Eğirdir M.Y.O.
S.D.Ü. Eğirdir M.Y.O.
S.D.Ü. Eğirdir M.Y.O.
Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi
(Anadolu Üniversitesi)
Eğirdir Belediyesi
Eğirdir Kaymakamlığı

YÜRÜTME KURULU

Hüseyin YILDIRIM,
Okt. Dr. Ertuğrul BAYER,
Okt. Dr. Murat ÇUHADAR,
Öğr. Gör. Ömer Kürşad TÜFEKÇİ,
Okt. Necdettin ATAŞLI,
Okt. Çetin MEYDAN,
Okt. Ayhan Ertunç ERTÜRK,
Arş. Gör. Dilek Acar Gürel,

Hidayet KAYTANLIOĞLU,
Özge DÖNER,

Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi
S.D.Ü. Eğirdir M.Y.O.
S.D.Ü. Eğirdir M.Y.O.
S.D.Ü. Eğirdir M.Y.O.
S.D.Ü. Eğirdir M.Y.O.
S.D.Ü. Eğirdir M.Y.O.
S.D.Ü. Eğirdir M.Y.O.
S.D.Ü. Eğirdir M.Y.O.
Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi
(Anadolu Üniversitesi)
Eğirdir Belediyesi
Eğirdir Kaymakamlığı

BİLİM KURULU

- Prof. Dr. A. Celil ÇAKICI, Mersin Üniversitesi
Prof. Dr. Alp TİMUR, Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet AKTAŞ, Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Bahattin RIZAOĞLU, Adnan Menderes Üniversitesi
Prof. Dr. Durmuş ACAR, Süleyman Demirel Üniversitesi
Prof. Dr. Feriati MAVİŞ, Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Füsün İSTANBULLU DİNÇER, İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Hasan İBİCİOĞLU, Süleyman Demirel Üniversitesi
Prof. Dr. İbrahim GÜNGÖR, Süleyman Demirel Üniversitesi
Prof. Dr. M. Mithat ÜNER, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Meryem AKOĞLAN KOZAK, Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Nüzhet KAHRAMAN, İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Öcal USTA, Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Salih KUŞLUVAN, Erciyes Üniversitesi
Doç. Dr. H. Rıdvan YURTSEVEN, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Doç. Dr. Nurhan PAPTAYA, Süleyman Demirel Üniversitesi
Doç. Dr. Özkan TÜTÜNCÜ, Dokuz Eylül Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Asım SALDAMLI, İstanbul Ticaret Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. İsmail BEKÇİ, Süleyman Demirel Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. İsmail KIZILIRMAK, Karadeniz Teknik Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Kemal BİRDİR, Mersin Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Nazmi AVCI, Süleyman Demirel Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Teoman DUMAN, Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Dr. Mehmet ÖZDEMİR, Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi
Dr. Metin TEBERLER, İstanbul Teknik Üniversitesi

İÇİNDEKİLER

TURİZMDE BÖLGESEL TANITMA FAALİYETLERİNİN İÇ TURİZMİ GELİŞTİRMEDEKİ ROLÜ: EĞİRDİR YÖRESİNE İLİŞKİN BİR MODEL ÖNERİSİ 1

THE ROLE OF REGIONAL INTRODUCTION ACTIVITIES IN TOURISM IN DEVELOPING DOMESTIC TOURISM: A MODEL PROPOSAL RELATING TO EĞİRDİR REGION

PROF. DR. CEVDET AVCIKURT; BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
ARŞ. GÖR. BARIŞ ERDEM; BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ

TÜRKİYE'DE İÇ TURİZM HAREKETLERİNİN ARZ KAYNAKLARI İLE İLİŞKİSİNİN ANALİZİ VE İLLER BAZINDA SINIFLANDIRILMASI ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA 17

A CLASSIFICATION AND ANALYSIS OF CITIES FOR DOMESTIC TOURISM BASED ON TOURISM SUPPLY RESOURCES IN TURKEY

ÖĞR. GRV. SERKAN OLGAÇ; ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
DOÇ. DR. NAZMI KOZAK; ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN TURİZME YÖNELİK SON YAKLAŞIMI: "YENİLENMİŞ AB TURİZM POLİTİKASI" 29

EUROPEAN UNION'S RECENT APPROACH TO TOURISM: "THE RENEWED EU TOURISM POLICY"

ÖĞR.GÖR. ÇİĞDEM ŞAHİN; CANAKKALE ONSEKİZMART ÜNİVERSİTESİ
ÖĞR.GÖR. COŞKUN KAYABALI; CANAKKALE ONSEKİZMART ÜNİVERSİTESİ

AVRUPA ÜLKELERİNDE İÇ TURİZME KATILIMIN DESTEKLENMESİ: FRANSA ÖRNEĞİ 41

SUPPORTING PARTICIPATION TO DOMESTIC TOURISM IN EUROPEAN COUNTRIES: THE CASE OF FRANCE

ZAFER OTER; DOKUZ EYLUL ÜNİVERSİTESİ

GÖKÇEADA'YA GELEN YERLİ TURİSTLERİN BEKLENTİLERİNİN KARŞILANMA DÜZEYİNE GÖRE PAZAR BÖLÜMLERİNE AYRILMASI 51

MARKET SEGMENTATION BASED ON THE SATISFACTION LEVELS OF EXPECTATIONS OF DOMESTIC TOURISTS VISITING GÖKÇEADA

PROF. DR. A. CELİL ÇAKICI; MERSİN ÜNİVERSİTESİ
ÖĞR. GÖR. MURAT AKSU; ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

TÜRK İÇ TURİZMİ İÇİN ÖNEMLİ BİR ETKEN OLARAK II. KONUTLAR VE ALTINOLUK YÖRESİNDE BİR ARAŞTIRMA 65

THE SECOND RECIDENCES AS AN IMPORTANT FACTOR FOR THE TURKISH DOMESTIC TOURISM AND AN APPLICATION IN ALTINOLUK REGION

YRD.DOÇ.DR. YUSUF AYMANKUY; BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
ARŞ.GÖR. MEHMET SARIOĞLAN; BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ

İÇ TURİZMDE MANİSA MESİR ŞENLİKLERİ ORGANİZASYONU VE MESİR MACUNUNUN TUTUNDURMA FAALİYETLERİ 83

MANISA MESIR PASTE FESTIVAL AND PROMOTION ACTIVITIES FOR MESIR PASTE IN DOMESTIC TOURISM

ARŞ. GÖR. SELİN GÖÇMEN; MANISA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
ARŞ. GÖR. ESRA GÜVEN; MANISA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ

ŞANLIURFA İLİNİ ZİYARET EDEN YERLİ TURİST PROFİLİ 93

TOURIST PROFILE VISİTING PROVINCE OF SANLIURFA

BEHIYE ELVIN GÜRÜ; TURİZM VE OTEL İŞLETMECİLİĞİ BİLİM UZMANI
UZMAN HÜRRIYET ÇİMEN; DÜZCE ÜNİVERSİTESİ

TURİZMDE PAZAR BÖLÜMLENDİRME: İÇ TURİZM PAZARINA YÖNELİK BİR UYGULAMA.....99

MARKET SEGMENTATION IN TOURISM: AN INVESTIGATION INTO THE DOMESTIC TOURISM MARKET

ARAŞ. GÖR. ÇAĞIL HALE KAYAR; ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
DOÇ. DR. NAZMI KOZAK; ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

TÜRKİYE'DEKİ TURİZM İŞLETMELERİNDE İÇ TURİZM HİZMETLERİNDE KULLANILAN STRATEJİLER 117

STRATEGIES USED IN DOMESTIC TOURISM SERVICES IN COMPANIES AT TOURISM SECTOR IN TURKEY

YRD. DOÇ. DR. REHA ÖZDER; AMASYA ÜNİVERSİTESİ

İÇ TURİZMDE NİŞ PAZAR BÖLÜMÜ OLARAK EKO TURİZM 125
ECOTOURİSM AND ITS İMPORTANCE FROM THE POINT OF NİCHE MARKETİNG İN TURKEY

YRD. DOÇ. DR. İSMAIL KIZILIRMAK; KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

PANSİYON İŞLETMECİLİĞİ, SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ...139

YRD. DOÇ. DR. FAİK ARDAHAN; AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

TÜRKİYE İÇ TURİZM POTANSİYELİNİN GELİŞTİRİLMESİNİ ENGELLEYEN UNSURLAR.....149

THE FACTS THAT PREVENT IN-BOUND TOURISM DEVELOPING IN TURKEY

ÖĞR.GÖR. MELTEM CABER; AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

KELKİT HAVZASINDA TURİZM OLANAKLARI VE SEYAHAT ACENTELERİNİN BÖLGE PAZAR PROFİLİ İLE İLGİLİ DÜŞÜNCELERİ 161

TOURISM OPPORTUNITIES IN KELKİT BASIN AND PERCEPTIONS OF TRAVEL AGENTS ABOUT THE REGION'S MARKET PROFILE

DR. TEOMAN DUMAN; GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

EDİRNE'DE İÇ TURİZME YÖNELİK ÜRÜNLERİN GELİŞTİRİLMESİ .173

DEVELOPING DOMESTIC TOURISM PRODUCTS IN EDİRNE

YRD. DOÇ. DR. EMEL GÖNENÇ GÜLER; TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

İÇ TURİZMDE İHMAL EDİLEN BİR BOYUT; PROFESYONEL TURİST REHBERLİĞİ HİZMETİ.....181

A NEGLECTED PART OF DOMESTIC TOURISM: PROFESSIONAL TOURIST GUIDING SERVICE

YRD.DOÇ.DR. LÜTFİ ATAY; ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

EGE BÖLGESİ ÖRNEKLEMİNDE ÖRGÜTSEL BAĞLILIK BİLEŞENLERİNİ ETKİLEYEN YAPISAL FAKTÖRLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA.....191

EFFECTS OF STRUCTURAL FACTORS ON THE COMPONENTS OF ORGANIZATIONAL COMMITMENT IN THE SAMPLE OF AEGEAN REGION

DR. HATİCE GÜÇLÜ; ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ

TARİHİ DOKUYA SAHİP ŞEHİRLERİN TURİZM DESTİNASYONU OLARAK GELİŞTİRİLMESİ VE AMASYA'NIN İÇ TURİZMDE DESTİNASYON OLMA ÇABALARI.....203

PROMOTION OF THE HISTORIC CITIES AS A TOURIST DESTINATION AND EFFORTS OF AMASYA PROVINCE TO BE A DESTINATION AT THE DOMESTIC TOURISM

DR. ŞERİF BALDIRAN; AMASYA ÜNİVERSİTESİ

GELİBOLU TARİHİ MİLLİ PARKI: TURİSTİK DESTİNASYON OLARAK TÜRK TURİZMİ AÇISINDAN ÖNEMİ.....217

GALLIPOLI HISTORICAL NATIONAL PARK AND ITS IMPORTANCE AS A TOURISTIC DESTINATION

PROF. DR. MERYEM AKOĞLAN KOZAK; ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SERDAR DERYA; ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

TURİZM GELİŞİMİNDE TURİZM PLANLAMASI VE DESTİNASYON PLANLAMASININ ÖNEMİ 227

THE IMPORTANCE OF THE TOURISM PLANNING AND THE DESTINATION PLANNING IN TOURISM DEVELOPMENT

FERMANI MAVİŞ; ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
HATİCE GÜÇLÜ; ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ

İÇ TURİZMDEKİ KAVRAM KARMAŞASININ KIYILARIMIZA YANSIMASI: BİRİNCİL KONUT GÖRÜNÜMLÜ İKİNCİL KONUT MİMARİSİ 237

REFLECTION OF CONCEPT CONFLICTS ABOUT DOMESTIC TOURISM ON THE COASTS: SECONDARY HOUSE ARCHTITECTURE THAT LOOKS LIKE PRIMARY HOUSE

ÖĞR. GÖR. PINAR KISA OVALI; TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

EKO-TURİZMİN ÜLKESEL PLANLAMASINA İLİŞKİN DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER.....245

NATIONAL PLANNING OF ECOTOURISM, EVALUATIONS AND SUGGESTIONS

ARŞ. GÖR. GÖKNİL NUR KOÇAK; DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ

İÇ TURİZMDE MÜŞTERİLERİN 5 YILDIZLI OTEL VE TATİL KÖYÜ ŞİKAYETLERİ.....255

CUSTOMERS' COMPLAINTS ABOUT FIVE STAR HOTELS AND HOLIDAY VILLAGES IN DOMESTIC TOURISM

ARŞ. GÖR. EMRE İPEKÇİ ÇETİN; AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

GÖLLER BÖLGESİ'NİN KUŞ GÖZLEM TURİZMİ POTANSİYELİ.....265
BIRD WATCHING TOURISM POTENTIAL OF GÖLLER BÖLGESİ

YRD. DOÇ. DR. ALPAY TIRIL; ÖNDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ

EĞİRDİR EL SANATLARININ VAROLUŞ ÖNERİLERİ.....275

YRD.DOÇ. SERAP ÜNAL; SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

EĞİRDİR İLÇESİ TURİSTİK İŞLETMELERİNİN PERSONEL PROFİLİNİN BELİRLENMESİ VE PERSONEL KALİTESİNİN GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK ÖNERİLER 279

THE SUGGESTIONS ON DETERMINATION OF THE STAFF THE STAFF PROFILE AND THE IMPROVEMENT OF THE STAFF QUALITY IN TOURISTIC ENTERPRISES IN EGIRDİR

YRD.DOÇ.DR.NAZMI AVCI; SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
DR.ERTUĞRUL BAYER; SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
OKT.ÇETİN MEYDAN; SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

SEZON ÖNCESİ EĞİRDİR VE DAVRAS'DA KAMP YAPAN FUTBOL TAKIMLARININ MEMNUNİYET ÖLÇEĞİ.....293

THE SATISFACTION SCALE OF FOOTBALL TEAMS CAMPING IN EGIRDİR AND DAVRAS BEFORE THE SEASON

ÖĞR. GÖR. ÖMER KURŞAD TÜFEKÇİ; SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
ÖĞR. GÖR. NEZİHE TÜFEKÇİ; MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ

İÇ TURİZM AÇISINDAN GÖLLER BÖLGESİ TURİZM POTANSİYELİ VE FİNANSMAN SORUNLARI: ISPARTA ÖRNEĞİ 303

TOURISM POTENTIAL AND FINANCE PROBLEMS OF LAKE DISTRICT ON THE BASIS OF DOMESTIC TOURISM: ISPARTA AS A MODEL

OKT.HASAN ŞENOL; SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
ARŞ.GÖR.OZAN ÖZDEMİR; SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

ISPARTA'DA HALKIN TURİZME BAKIŞ AÇISI 311

THE PUBLIC POINT OF VIEW ON TOURISM IN ISPARTA

ARŞ.GÖR. AYŞE DURGUN; SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
ARŞ.GÖR. HAKAN M. KİRİŞ; SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

**EKO-TURİZMİN ÜLKESEL PLANLAMASINA İLİŞKİN
DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER**
**NATIONAL PLANNING OF ECOTOURISM, EVALUATIONS AND
SUGGESTIONS**

Arş. Gör. Göknil Nur KOÇAK
Dokuz Eylül Üniversitesi
İşletme Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü
goknilkocak@hotmail.com

ÖZ

Türkiye'nin hem ülkesel turizm politikasında, hem de kalkınma planlarında adı geçen "eko-turizm" in geliştirilmesi ve etkinlikle uygulanması önemlidir. Ancak yapılan araştırmalarda politika yapımcıların eko-turizm planlamasına ilişkin çalışmalarını olmadığı ve araştırmaların pek azının, makro bazda eko-turizm planlamasına ilişkin öneriler sunduğu gözlenmiştir. Oysa turizm politikası gereği olarak turistik ürün çeşitlemesinin teşvik edilmesi öngörülen günümüz Türkiye'sinde, bu ürünün düzenlenmesi, geliştirilmesi, korunması gibi yaklaşımları içeren özel planların yapılması daha etkili sonuçlar sağlayabilir. Kentsel turizm planlaması, bölgesel turizm planlaması gibi yaklaşımların benimsendiği gerçeğinden hareket edildiğinde, eko-turizm planlamasına olan ihtiyaç daha da açıklık kazanmaktadır. Bunların da ötesinde, plansız gelişen eko-turizm en az kitle turizmi kadar çevresel ve kültürel bozulmaya neden olabilir.

Yukarıdaki yaklaşımlardan hareket eden bu çalışmada; ülkesel bazda geliştirilecek eko-turizm planlarında, eko-turizm bölgesi olarak seçilecek bölgeler için belirli kriterler dahilinde saptama çalışmalarının yapılması, planların bütününde sürdürülebilirliğin temel ilkelerinin gözetilmesi, eko-turizm faaliyetleri ile ilgilenecek acentelere ve rehberlere belirli kriterler dahilinde özel belgelendirmeler yapılması, acentelerin ve acente müşterilerinin eko-tur konusunda eğitilmesi, eko-turizm bölgelerinin geleneksel geçim yollarının korunmasının sağlanması, alt yapıya önemli ilaveler yapılmasının engellenmesi, eko-tur destinasyonundaki yerel halkın eğitiminin sağlanması, tüm bu süreçlere ilgili tüm tarafların iştirakinin sağlanması gibi başlıklar altında detaylandırılan yaklaşımlar önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Eko-turizm, planlama, ürün çeşitlendirme.

ABSTRACT

Eco-tourism is approved as a kind of tourism product in national development plans and aimed to be improved. But unplanned improvement of eco-tourism may create the same (even greater) negative impact as unplanned mass tourism. So; developing and conducting efficient plans of eco-tourism is thought to be essential. Eco-tourism is a distinct type of product than rural, green, responsible or sustainable tourism and so requires separate planning. Nevertheless, to the author's knowledge, there exist no national plans and no literature, providing direct suggestions concerning eco-tourism. Relying upon these emphases, this work aims

to stress the necessity of national eco-tourism planning and provides some suggestions to be considered when preparing national eco-tourism plans. Suggestions are being detailed below the topics of; defining the criterion for the eco-tourism areas and determining the appropriate areas, designing a special eco-tour license for eco-tour agents and eco-tour guides, assure integration of all parties which are part of this business.

Key words: Eco-tourism, planning, product differentiation.

GİRİŞ

Başarılı turizm faaliyetleri, müşteriler için çekici olanın yanı sıra, yerel halka ekonomik ve kültürel faydalar sağlayarak, doğal kaynakların korunmasını teşvik etmelidir. Bu bakış açısıyla eko-turizm önemli bir seçenek olarak belirmektedir. Eko-turizm; hem alternatif arayışlar içerisindeki turistler için cazip bir turistik ürün seçeneği olmakta, hem de doğayı ve yerel halkın yapısını korurken ekonomik kalkınmaya yardımcı olabilmektedir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı eko-turizmi, yayla, kuş gözetleme, foto safari, çiftlik turizmi, botanik turizmi, kamp-karavan turizmi ve mağara turizmi başlıkları altında değerlendirmektedir (Çağatay vd. 2002: 204). Sayılan tüm bu kavramlar kitle turizminin alternatifidir. Ancak bu etkinliklerde doğrudan doğayı korumak ve doğrudan yerel halka ekonomik fayda sağlamak amacı yoksa, eko-turizmle eş anlamlı olarak değerlendirilemezler, ancak ürün çeşitlenmesinin bileşenleri olarak kalırlar. Dolayısıyla eko-turizmin, kalkınmaya ve sürdürülebilirliğe katkı sağlayacak bir turizm çeşidi olarak amacına ulaşabilmesinin, uygun biçimde planlanmasına ve yönlendirilmesine bağlı olduğu düşünülmektedir.

Yapılan literatür taramasında, Türkiye'deki eko-turizm planlamasına bölgesel yaklaşımlar getiren planlar öneren çalışmalara rastlanmakla beraber (Çağatay , Yurdaer ve Kırış 2002; Öztürk 2002; Işık 2002; Alçitepe 2002), doğrudan ülkesel bazda eko-turizm planlamasına yönelik önerilerde bulunan çalışmalara rastlanmamıştır. Öte yandan Kültür ve Turizm Bakanlığının da doğrudan bu ürün çeşidinin gelişimine yönelik etkin çalışmalarının olmaması eleştirilmektedir (Ozaner 2002: 322).

Bu çalışmanın amacı; ülkesel boyutta hazırlanmış eko-turizm geliştirme planlarının eksikliğine dikkat çekerken, eko-turizm planlamalarında gözetilmesinde fayda görülen unsurlara ilişkin bazı önerilerde bulunmaktır.

Eko-turizm alanında makro bazda genel bir planlamadan yoksun olarak girişilen ve yürütülen faaliyetler, orta ve uzun vadede kitle turizminde karşılaşılan benzeri sorunların oluşmasına neden olabilir. Bu çalışmanın, ülkesel bazda yapılacak eko-turizm planlamasına olan ihtiyaca dikkat çekmesi; genellikle doğa turizmi, sürdürülebilir turizm gibi kavramlarla örtüştürülen eko-turizmin bir ürün çeşidi olarak tanımlanarak, planlaması konusunda literatürde yer alan çalışmalara ve aynı zamanda uygulamalara katkı sağlanması umulmaktadır.

Bu çalışma, eko-turizmin makro boyutundaki planlamalarında gözetilmesi önerilen unsurlarla sınırlı tutulmuştur. Diğer bir ifade ile konuya ilişkin olarak kalkınma planlarında yer alabilecek ve hükümet ve bakanlıkça düzenlenip yürütülebilecek öneriler getirilmektedir. Bölgesel bazda yapılacak eko-turizm planlamalarında da bu çalışmada yer alan önerilerden fayda sağlanabilecek olmakla birlikte, bölgesel planlamalara ilişkin yaklaşımlar getirmek çalışmanın amacı dışındadır.

EKO-TURİZM, NEDİR – NE DEĞİLDİR?

Eko-turizm aslında çok sözü edilen, ancak nadiren tanımlanan bir kavramdır (Swarbrook, 2002). Kullanımda eko-turizm kavramının, sürdürülebilir turizm, doğa temelli turizm, macera turizmi, yeşil turizm gibi bazı kavramlarla eş anlamda ifade edildiği görülmektedir. Eko-turizm kavramını netleştirebilmek için önce eş manada kullanılan diğer ifadelerin açıklanmasında fayda görülmektedir: Bu kavramlar; “eko-turizm nedir” başlıklı çalışmadan alıntılanarak aşağıda açıklanmaktadır (www.untamedpath.com/Ecotourism/what_is_ecotourism.html):

Serüven Turizmi: Serüven “belirli bir düzeyde risk ve belirsizlik taşıyan alışılmamış deneyim” olarak tanımlanmaktadır. “Serüven Turizmi” de, geleneksel olmayan ulaşım araçlarıyla yapılan seyahatleri ve risk fikrini taşımaktadır.

Sürdürülebilir Turizm: Kaynakları azaltmadan ve gelecekteki seyahatçilerin de aynı deneyimi aynı keyifle yaşamasına olanak sağlayan bir felsefedir.

Sorumlu Turizm: Çevresel negatif etkileri en aza indirme amaçlı turizm biçimidir. Doğal ortamda yapılan ve etrafta hiçbir atık bırakılmaması uyarısıyla yapılan geziler bu turizm tipine örnek gösterilebilir.

Doğa temelli Turizm: Doğa odaklı yapılan tüm seyahat ve aktiviteler için kullanılan daha genel anlamda ifade ettir. Gemi seyahatleri, Antartika’da penguenleri izlemek, orman kampları, bu tür turizme örnek verilebilir.

Yeşil Turizm: Eko-turizm veya sürdürülebilir turizm terimleri yerine kullanılabilen bu ifadenin genel anlamda ifade ettiği “tüm aktivite ve faaliyetlerin doğaya dost bir yaklaşımla” gerçekleştirilmesidir. Akıllı sulama sistemleri, doğaya dost enerji üretimi, kaynakların nereden geldiği ve atıkların nereye gittiği gibi konular bu yaklaşım içerisinde irdelenmektedir.

Kültür Turizmi: Bu tip seyahatlerin odağında, özgün kültürleri gözlemlemek ve etkileşime girmek vardır. Diğer kültürlerden öğrenerek bakış açısını geliştirmek bu seyahatlere değer katan unsurdur. Zanaatkar kadınların kilimleri nasıl dokuduklarını göstermeleri, onların geleneksel giysilerini görmek kültür turizmine örnek gösterilebilir.

Eko-turizm yukarıdaki kavramların tümünden biraz alan ancak hiçbirisiyle tam olarak örtüşmeyen bir turizm çeşididir. Eko-turizm; kitle turizminin olumsuz ekolojik ve sosyoekonomik etkilerini düşüren ve doğal kaynakları koruma, çevre

duyarlı eğitim ve yerel halkın refahı kombinasyonu ile sürdürülebilir gelişmeyi destekleyen bir araç olarak düşünülebilir (Figgis 1993; Richardson 1993). Çevresel korumayı etkin biçimde destekler ve aynı zamanda ekonomik fayda yaratırken; turistik destinasyonunun doğasını ve kültürünü anlamaya ve bundan zevk almaya imkan tanır (Ayala 1995: 356). Doğanın keyfine varmak için çevreyi korumayı destekleyerek, görece bozulmamış doğal bölgelere yapılan, yerel halkın faydalı sosyoekonomik katılımını sağlayan ve düşük ziyaretçi etkisine sahip seyahat ve ziyaretlerdir (Ceballos-Lascurain 1996). Eko turizm genellikle küçük gruplar halinde, ailelerin işlettiği küçük tesislerde, geleneksel mimarinin ve yerel kaynakların kullanımını hedef almaktadır (Gökdeniz, Çeken ve Erdem: 2003). Amacına uygun gerçekleştirildiği takdirde, hassas ekosistemlerin korunması ve bu bölgelerin içersinde ve çevresinde yaşayan nüfusun sosyoekonomik gelişmesi için kaynak yaratabilen bir araçtır. Önemli eko-turizm potansiyeli olan geri kalmış bölgelerdeki dağ ve orman köylerinde yaşayan halkın yoksulluğu göz önüne alındığında, eko-turizmin sosyal sınıflar arasındaki dengesizliği azaltabilecek bir etken olduğu anlaşılabilir (Altıparmak, 2002: 275). Bir turizm faaliyetini eko-turizm olarak adlandırmak için aşağıdaki kriterlerin yerine gelmesi gerekmektedir (Honey, 1999):

1. Doğal destinasyonlara seyahat ediliyorsa,
2. Çevresel etki en aza indirilmeye çalışılıyorsa,
3. Çevresel bilinç geliştiriliyorsa,
4. Doğal kaynakları korumak için doğrudan finansal fayda yaratılıyorsa,
5. Yerel halk için finansal fayda sağlanıyor ve yetkilendirme yapılıyorsa,
6. Yerel kültüre karşı sorumlu davranılıyorsa,
7. İnsan hakları ve demokratik hareketler destekleniyorsa, orada eko-turizm yapıyor demektir.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşıldığı gibi, eko-turizm özellikleri itibariyle hem sürdürülebilir turizmden, hem de kitle turizminden ayrılmaktadır. Eko-turizm, turizm sektörü içerisinde ayrı bir ürün çeşidini ifade ederken, sürdürülebilir turizm prensipleri turizmin geleneksel ve alternatif türleri dahil tüm turizm aktivitelerine, operasyonlarına, kurum ve kuruluşlarına ve projelerine uygulanmalıdır (www.world-tourism.org). Bu bakış açısıyla; Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın da, yaptığı tüm planlamalarda sürdürülebilirliği gözetmesi gereği açıktır.

Türkiye'de kentsel turizm planlaması, bölgesel turizm planlaması gibi yaklaşımların benimsendiğinden hareket edildiğinde ve eko-turizm hareketinin olumlu sosyal ve çevresel etkisi olsa da, iyi planlanmadığı durumlarda, kitle turizmi kadar çevresel bozulmaya sebep olabileceği düşünüldüğünde, eko-turizm planlamasına olan ihtiyaç açıklık kazanmaktadır. Eko-turizm destinasyonları hassas ekosistemlerdir ve bu bölgelerde plansız gelişecek turizm hareketleri çevre

kirliliğine ve doğal ve kültürel kaynakların yok olmasına neden olabilir (Yürik, 2003). Uluslararası seyahat ve otel zincirlerinin veya şehir yatırımcılarının turizm faaliyetlerinin kontrolünü ellerinde tutmaları, eko-turizmin yerel ekonomik etkilerini azaltabilir. İlgi gören bölgeler, turist ve işletmecilerin kendilerinden menfaat temin ettiklerini düşünerek olumsuz tavır geliştirebilir.

Bölüm 1.04 Bu kapsamda bakıldığında; eko-turizmden beklenen faydaları etkin bir biçimde sağlayabilmek için planlamanın önemi açıkça ortaya çıkmaktadır. Daha da önemlisi, alternatif turizm kapsamında Türkiye'nin doğal ve kültürel olarak bozulmamış bölgelerini kullanıma açmak eko-turizm kapsamında planlanmadığı takdirde, kitle turizminde yapılan bazı hatalar gibi, geri dönüşü çok zor noktalara varılabilir.

Yukarıda sıralanan olası olumsuzlukları gidermek ve ekoturizmin amaçlarına ulaşmasını desteklemek amacıyla; planlama sürecinde gözetilmesi gereken hususlara ilişkin öneriler aşağıda sunulmaktadır. Aşağıdaki önermelerin bazılarının esin kaynağı; Dünya Eko-turizm Zirvesi, Sonuç Raporu (2002); "Eko-turizmin geliştirilmesi" (The Development of Ecotourism, <http://www.untamedpath.com/Ecotourism/guidelines.html>) başlıklı çalışma, Yunanistan'da yapılan Eko-turizm yılı hazırlık konferansı sonuç raporu (2001) Jonathan Nash'in (2001) "Ecotourism: Encouraging Conservation or Adding to Exploitation" adlı çalışmalarıdır.

EKO-TURİZM PLANLAMASINA İLİŞKİN ÖNERİLER

Aşağıda eko-turizm planlaması yapılırken dikkate alınması önerilen hususlar temel başlıklar altındaki açıklamalarla yer almaktadır. Bu temel başlıkların sıralamasında, önerilen faaliyetler arasında öncelik veya önem sırası gözetilmemiştir.

1- Eko-Tur Operatörlüğü Sisteminin Geliştirilmesi:

Türkiye'nin, kitle turizmine yönelik turizm faaliyetlerinin büyük oranda yabancı tur operatörlerinin yönlendirilmesi altında olduğu bilinmektedir. Nitekim bu durumdan doğan sıkıntılar ve bunların giderilmesi amacıyla yerli tur operatörlüğü sisteminin geliştirilmesi yönündeki politikalar beş yıllık kalkınma planlarında da yer almış ancak bu konuda istenen başarı elde edilememiştir. Benzer sıkıntıların eko-tur organizasyonlarında da yaşanmaması için ön etkin politikalar geliştirilebilir. Belirli kriterler çerçevesinde, belirli gruptaki acentelere eko-tur düzenleme belgesi verilebilir. Eko-tur düzenleme vasıflarına sahip olduğu saptanan acentelere öncelikle Eko-turizmin olumlu etkilerini artırmak ve olumsuz etkilerini azaltmak amaçlı eğitimler verilebilir. Eko-tur acentaları da her tur öncesi müşterilerine aynı amaçlı kısa eğitimler verebilir. Turistlerin yaklaşımları, davranışları, eğitimi hem eko-turizm faaliyetinden aldığı verimi, hem de eko-turizmin bölge açısından verimini etkileyecektir. Dolayısıyla düşünceli ve sorumlu eko-turistlerle eko-turizmin amaca en verimli şekilde hizmet etmesini teşvik etmek görevi öncelikle resmi otoritelere, tur operatörlerine ve rehberlere düşecektir. Yürütülecek kampanyalar ve

organizatörlerin seyahat öncesi turistlere verecekleri ön eğitimler eko-turizm faaliyetinin önemli parçaları olarak görülmelidir.

Resmi otoriteler, uygun bir tur operatörü veya rehber seçimi ve görevlendirmesi konusunda prosedürler geliştirebilir. Uygun operatör veya rehber seçimindeki en önemli nokta, bunların “eko” anlamında belirgin olarak ne yaptıklarını sorgulamak ve yerel halk ve ekonomiyi nasıl etkilediklerini irdelemektir. Bazen sadece doğal bölgelere turlar düzenlemeleri, operatörlerin kendilerini “eko” olarak tanımlamalarına neden olabilmektedir. Eko-tur operatörü / eko-tur rehberinin tanımlanan vasıflarına uymayan kişi ve kuruluşlara yaptırımlar getirilebilir.

2 - Sürdürülebilirliği güvence altına almak:

- Turist miktarının sınırlanması: Bir bölgeye kabul edilebilecek turist miktarını sınırlamak, ekosistemin korunmasını güvence altına alabilir.
- Çevre kirliliğinin ve bozulmanın engellenmesi: Eko-turizm bölgelerinde kullanılan yapı malzemeleri de sürdürülebilirlik kaygısı gözetilerek seçilmelidir.
- Bölgenin kendi kaynağını yaratması: Bölgenin kendi kaynağını kendisinin yaratması önemlidir. Dışarıdan kaynak aktarımı, hızlı gelişmeye ve bozulmaya neden olabilir.
- Eğitimlerin sağlanması: Sürdürülebilirlik ve önemi, hem yerel halka, hem gelen turistlere ve hem de turist getiren araçlara anlatılmalı gerekli eğitimler verilmelidir.
- Nüfus baskısı: Eko-turizm açısından iş imkanı yaratan bölgeye dışarıdan iş aramak için gelenler bir nüfus baskısına neden olabilirler ve bu durum da yine yerel alt yapı ve çevre üzerinde ilave baskıya neden olabilir.
- Eko-sömürünün engellenmesi: Az gelişmiş ülkelerde yaratılan eko-turizm gelirlerinde genellikle gelişmiş ülkeler lehine bir sızıntı oluşmaktadır. Özellikle eko-turizm işleri yabancıların mülkiyetinde olduğunda veya yerel ürünler ve yerli işgücü eko-turizm faaliyetlerinde kullanılmadığında bu sızıntı artmaktadır. Örneğin Nepal'in Annapurna bölgesindeki eko-tur operatörleri yerel kaynakların yetersizliği nedeniyle pek çok ürünün ithal edilmesi yönünde baskı uygulamakta, sonuç olarak yaratılan ekonomik faydanın sadece %10'u yerel ekonomide kalmaktadır (Nash 2001).
- Yerlilerin dışlanması: Yerel yönetim, eko-turizm için uygun bölgeler geliştirmek ve korumalı alanlar yaratmak için bölgede istiklak çalışmaları yapmak veya bazı diğer müdahalelerde bulunmak zorunda kalabilmektedir. Bu yaklaşım baştan önlenmelidir.

3 - Yerel halkı dahil etmek:

Yerel halkı korumak ve desteklemek açısından danışman veya yönetici olarak değerlendirmek önemlidir. Eğer yerel halk eko-turizm projelerinde görev almak veya eko-turistlerle etkileşim sağlamak açısından yeterli niteliklere sahip değilse kendilerine devlete bağlı kurumların fonladığı eğitimler sağlanabilir.

4 - Yerel ekonomik faydayı maksimize etmek:

Düzenleyiciler, yerli yatırım, istihdam, rehberlik gibi faaliyetleri destekleyip, yabancı yatırımlara yönelik kısıtlamalar getirerek, üretilen gelirin tutulmasını sağlamalıdır. Küçük işletmelerin güçlenmesi önemli odak noktasıdır.

5 - İşbirliği Sağlamak:

Hükümet organları ve eko-turizm operatörleri, çalışma gruplarından ve sivil toplum örgütlerinden yardım almalıdır. Bu grupların başlangıç finansmanını, eğitimi ve teknik yardımı desteklemesi, hem yasal açıdan hem de sürdürülebilirlik açısından uygun olur. Akademik çevrelerin de bilimsel anlamda katkı yapması sağlanabilir.

6 - Bölgesel Niteliklerin Saptanması:

Eko-turizm destinasyonlarına ilişkin kriterler belirlenmeli; Türkiye’de hangi bölgelerin, aynı piyasadaki rakiplerine kıyasla ne gibi rekabet üstünlüklerine sahip olduğu bu kriterlere göre saptanmalıdır. Buradan edinilen veriler bu yörelerin pazarlamasını yapacak acentalar açısından bir tanıtım envanteri olarak kullanılmanın yanı sıra, bölgesel gelişim kontrolleri açısından da referans niteliği taşıyabilir.

7 - Özgün Yapının Korunması:

Bölgesel gelişimde eko-turizm faaliyetleri sadece ilave bir kaynak niteliği taşımamalıdır. Yani bölgenin geçmişten gelen geçim kaynakları ve yaşam biçimi aynı haliyle korunmalı, eko-turizme yönelmek bunların terk edilmesine neden olmamalıdır.

8 - Pazarlama Faaliyetlerinde Bütünlük:

Eko-turizm bölgesinin pazarlama faaliyetlerinde; flora ve fauna, doğal yaşam, sosyal ve kültürel unsurlara ve yanı sıra sürdürülebilirlik unsurlarına bütünsel vurgu yapılmalıdır.

SONUÇ

Türkiye’nin turizm gelirlerini artırmak için; turizm faaliyetlerini destekleme ve çeşitlendirerek tüm sezona yayma politikası yürütüldüğü bilinmektedir. Ürün çeşitlendirme politikası kapsamındaki eko-turizm faaliyetlerinden beklenen verimi sağlayabilmek ve kitle turizminde yapılan hataların bu alanda oluşmasına engel olabilmek amacıyla, eko-turizme özgü planlamaların yapılması önerilmektedir. Bu planlamaların ülkesel bazda ele alınarak genel geçerlik taşıyacak nitelikleri öncelikle saptanmalıdır. Bu kapsamda, eko-turizm bölgesi olarak seçilecek bölgeler için belirli

kriterler dahilinde saptama çalışmaları yapılması, sürdürülebilirliğin temel ilkelerinin gözetilmesi, eko-turizm faaliyetleri ile ilgilenecek acentelere ve rehberlere belirli kriterler dahilinde özel belgelendirmeler yapılması, acentelerin eko-tur konusunda eğitilmesi ve müşterilerini de eğitmelerinin sağlanması, eko-tur destinasyonundaki yerel halkın eğitiminin sağlanması, tüm bu süreçlere ilgili tüm tarafların iştirakinin sağlanması temelinde detaylandırılan yaklaşımlar önerilmektedir. Eko-tur faaliyetlerinin planlamalar dahilinde devlet eliyle yönlendirilmesinin uzun vadeli bütünsel faydayı artıracaklığı değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA:

Alçitepe, E. (2002). “*Spil Dağı Milli Parkı’ (Manisa) nın Eko-turizm Açısından Önemi*”. II. Turizm Şurası Bildirileri, II. Cilt, T.C. Turizm Bakanlığı, Ankara.

Altıparmak M. (2002). “*Turizmin Çeşitlendirilmesi, Sürdürülebilir Turizm ve Planlama*”. II. Turizm Şurası Bildirileri, II. Cilt, T.C. Turizm Bakanlığı, Ankara.

Ayala, H. (1995). “*Ecoresort: a ‘Green’ masterplan for the international resort industry*”. International Journal of Hospitality Management 14, 351–374.

Ceballos-Lascurain, H. (1996). “*Tourism, ecotourism and protected areas*”. IUCN (World Conservation Union). Switzerland: Gland.

Çağatay, A. ;M. Yurdaer ve R. Kırış. (2002). “*Eko-Turizm İçin Mekan Ve Yerel Toplulukların Katılımının Planlanması*”. II. Turizm Şurası Bildirileri, II. Cilt, T.C. Turizm Bakanlığı, Ankara.

Figgis, P. (1993). “*Eco-tourism: Special Interest or Maior Direction*”. Habitat Australia 21:8-11.

Gökdeniz A., H. Çeken ve B. Erdem. (2003), “*Turistlerin değişen Seyahat Eğilimleri , ve sürdürülebilir Turizm Politikaları Çerçevesinde Eko Turizmin Pazarlama Olanakları*”, Türkiye’nin Alternatif Turizm Potansiyeli ve Güncel Sorunları Konferansı, Çankırı

Honey, M. (1999) “*Ecotourism and Sustainable Development. Who Owns Paradise?*” Island Press, Washington, DC.

Işık, H. (2002). “*Adıyaman’ın Turizm Potansiyelinden Gereği Gibi Faydalanmak İçin Çevre ve Altyapı Planlaması*”. II. Turizm Şurası Bildirileri, II. Cilt, T.C. Turizm Bakanlığı, Ankara.

Nash, J. (2001). “*Ecotourism: Encouraging Conservation or Adding to Exploitation, Policy Analyst*”. Erişim: 20. 02. 2006

(<http://www.worldsurface.com/browse/static.asp?staticpageid=1836#booming>)

Ozoner, S. (2002). "Ekoturizm Nedir Ne Değildir 2002 Dünya Ekoturizm Yılı'nın Amacı Nedir?" II. Turizm Şurası Bildirileri, II. Cilt, T.C. Turizm Bakanlığı, Ankara.

Öztürk, S. (2002). "Eko-turizm Destinasyonu Olarak İznik". II. Turizm Şurası Bildirileri, II. Cilt, T.C. Turizm Bakanlığı, Ankara.

Richardson, J. (1993). "Ecotourism: Nature Based Holidays". Marrickville NSW: Choice Books.

Swarbrook, J. (2002) "Sustainable Tourism Management", CABI Publishing, Oxon,.

The Development of Ecotourism: The International Experience and the Case of Greece Preparatory Conference for the International Year of Ecotourism 2002, Thessaloniki, Greece, 2-4 November 2001, Final Report. http://www.world-tourism.org/sustainable/IYE/National_Activities/FinalReport-Greece.pdf
Erişim: 02.03.06

Yürük E.Ö. (2003), "Turizmin Geleceği; Eko-turizm", Türkiye'nin Alternatif Turizm Potansiyeli ve Güncel Sorunları Konferansı, Çankırı.

What is Ecotourism? Erişim: 02.04.2006
http://www.untamedpath.com/Ecotourism/what_is_ecotourism.html

World Ecotourism Summit, Final Report, 2002, Quebec City, Canada, World Tourism Organization and the United Nations Environment Programme. Madrid, Spain.

WTO-Unep Concept Paper - International Year Of Ecotourism 2002, Erişim: 02.03.2006 <http://www.world-tourism.org/sustainable/IYE/WTO-UNEP-Concept-Paper.htm>,

